

БАНКІВСЬКЕ КРЕДИТУВАННЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК СТАБІЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ

О.О. Непочатенко, доктор економічних наук

Н.В. Бондаренко, кандидат економічних наук

С.А. Власюк, кандидат економічних наук

Уманський національний університет садівництва

У статті розглянуто основні засади банківського кредитування в Україні. Проаналізовано стан та розглянуто основні проблеми при наданні кредитів населенню та суб'єктам господарювання. Запропоновано шляхи відновлення ефективності банківської системи.

Ключові слова: банківський кредит, банківська система, кредитний ризик, кредитний портфель, відсоткові ставки, позичальник.

Постановка проблеми. Нині, банківська практика в Україні провадиться в нестабільних умовах, які залежить від певних факторів, взаємодія яких не передбачувана та які не можливо спрогнозувати. Протягом останніх років склалися негативні тенденції в діяльності банківських установ: збільшення частки проблемної заборгованості у структурі кредитного портфеля, різке та суттєве знецінення національної валюти, зростання недовіри до банків, подорожчання кредитних ресурсів, низький рівень ризик менеджменту більшості банків тощо. Дані фактори є одними з основних, що призвели до зменшення ліквідності банківських установ.

Вихідним моментом на етапі формування завдань дослідження з окресленої проблематики можна вважати той факт, що моніторинг є важливою складовою у процесі ухвалення державних рішень, як щодо банківської системи в цілому, так і за окремими суб'єктами господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні напрацювання з приводу банківського кредитування знайшли своє місце у дослідженнях вітчизняних науковців, зокрема В. М. Алексійчука, Н.В. Бондаренко, С.А. Власюк, О. Є. Гудзь, М. Я. Дем'яненка, Л. О. Мармуль, М. Й. Маліка, О. О. Непочатенко, О. О. Олійник, П. Т. Саблука, М. І. Савлука, А. В. Сомик та ін. Зважаючи на теоретичну та практичну цінність наукових досліджень науковців, слід відмітити, що поряд з отриманими науковими результатами щодо ефективного функціонування банківських установ все ще залишається багато проблем пов'язаних зі специфікою сектору. Це зумовлює актуальність і значимість дослідження, особливо в частині напрямів удосконалення банківського кредитування.

Методика досліджень. Теоретичною та методологічною основою дослідження слугували основні постулати фінансової системи, здобутки вітчизняних та зарубіжних науковців. Дане дослідження проведено на основі

наступних методів: порівняння, статистико-економічного, графічного та абстрактно-логічного.

Результати досліджень. Розвиток фінансового сектору є необхідною передумовою ефективної діяльності будь-якої країни. Оскільки, саме банківський сектор здатен здійснити санаційні заходи, яких так потребує держава. Крім того, надійна банківська система виступає надзвичайно важливим чинником в стабілізації економіки країни. По кількості установ, розміру фінансових ресурсів і обсягу активно-пасивних операцій всіх фінансово-кредитних систем провідне місце належить комерційним банкам, і для забезпечення їх ефективної роботи необхідним є стабільність валютного курсу, послаблення валютних обмежень, передбачувана політична ситуація, довгострокова фінансова стратегія та її вдала реалізація.

Протягом 2016 року банківське кредитування України мало стриманий характер через незначну платоспроможність фізичних осіб, чималий об'єм наданих кредитів юридичним особам та суттєво жорсткі умови кредитування. Проблемні борги суб'єктів господарювання мали тенденцію до збільшення та, більш за все, мають ймовірність збільшитись і протягом 2017 року. Аналізуючи діяльність найбільших банків слід зазначити, що деякі комерційні банки неодноразово завищують фінансову платоспроможність позичальників й своєчасно не визнають борги проблемними. Банківські установи, в основному, спрямовують надлишкові ресурси у державні цінні папери.

Однак головним питанням кредитних операцій банків України стало наростання за останній період проблем із обслуговуванням кредитів, що суттєво посилило ризикованість банківської діяльності загалом. При цьому тільки за офіційними даними Національного банку частка проблемної заборгованості в загальному діапазоні кредитних вкладень комерційних банків за останні два роки зросла мало не втричі – з 7 до 20 %. За неофіційними оцінками експертів, частка проблемної заборгованості по кредитах становить більшу половину від загального банківського кредитного портфеля. При цьому унаслідок знецінення валюти неплатоспроможними автоматично стали майже всі позичальники валютних кредитів, що отримують власні доходи в гривні. Отже, валютна криза, спричинена різкою девальвацією національної валюти, автоматично призвела до кризи банківського кредитування, зумовлюючи, попри номінальний ріст кредитного портфеля банків, також і нарощування ними резервів [1].

Станом на 01.10.2016 року в ТОП-10 найбільш неприбуткових банків ввійшли ВТБ Банк (-5,6 млрд грн); Промінвестбанк (-4,1 млрд грн); Сбербанк (-2,96 млрд грн); Укрсоцбанк (-2,8 млрд грн); Укрсиббанк (-978 млн грн); Діамантбанк (-529 млн грн); Альфа-Банк (-493 млн грн); БМ Банк (-464 млн грн); Укрексімбанк (-410 млн грн); Платинум Банк (-334 млн грн).

Разом з тим, у ТОП-10 найбільш рентабельних банків – «Райффайзен Банк Аваль» (2,53 млрд грн); Сітібанк (1,11 млрд грн); ОТП Банк (874 млн грн); ІНГ Банк (651 млн грн); Приватбанк (591 млн грн); Креді Агріколь (561

млн грн); Ощадбанк (411 млн грн); ПУМБ (276 млн грн); Кредобанк (225 млн грн); Прокредит Банк (220 млн грн) [2].

В цілому, кредитний портфель банківських установ протягом 2016 року скоротився, але проведена масштабна реструктуризація дала поштовх до збільшення кредитів наданих у національній валюті підприємствам, а в іноземній до зменшення.

В даний час, банківські установи активно надають прерогативу збільшення обсягів кредитування суб'єктів аграрної сфери. На 01.10.2016 року приріст наданих кредитів у цілому по аграрному секторі склав 16%. Фінансово-аналітичні дані діяльності сільськогосподарських товаровиробників дають підґрунтя на те, що дана позитивна тенденція буде і в майбутньому.

Залишок кредитів, за дев'ять місяців 2016 року, наданих підприємствам та домогосподарствам зменшився на 2,6%. Головними чинниками, що призвели до цього стали високі відсоткові ставки, прострочена кредиторська заборгованість, як підприємств, так і домогосподарств.

Розбалансування обсягу активів банківської системи в цілому послугували коливання курсу гривні, виведення не рентабельних комерційних банків, відтік депозитних ресурсів, скороченням кредитних портфелів, та в загальному, слабка регенерація фінансової системи (табл. 1).

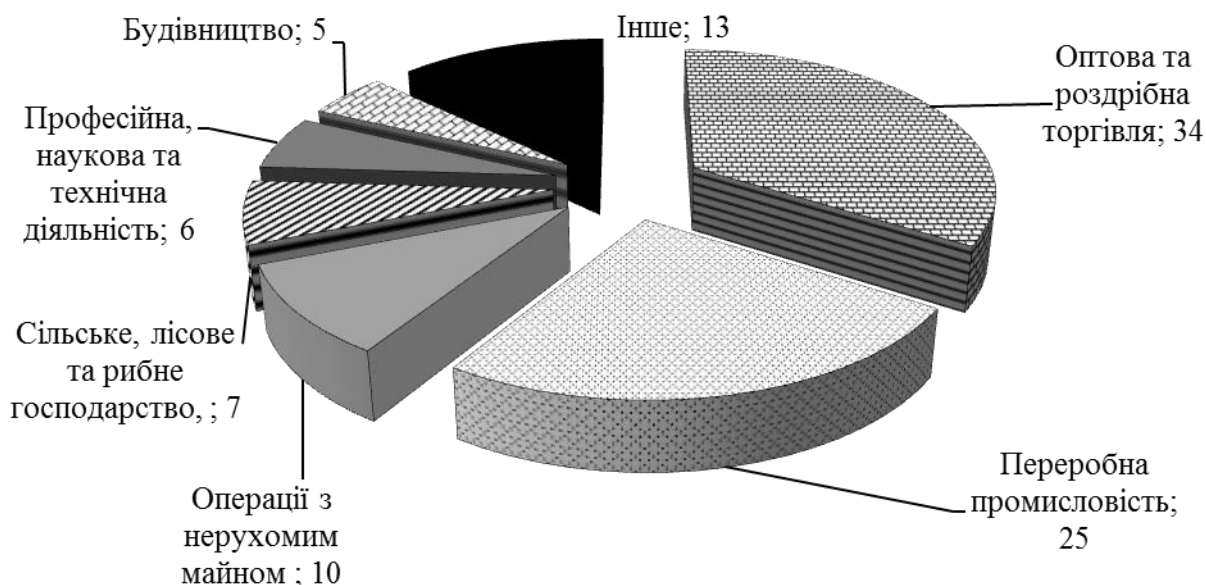
1. Динаміка активів комерційних банків України, млрд. грн

Показник	2011р.	2012р.	2013р.	2014р.	2015р.	01.04.2016р.	Відхилення 01.04.2016р до 2011р +/-
Активи, всього	1054,28	1127,19	1278,10	1316,85	1254,39	1299,06	244,78
Кредити надані	825,32	815,33	911,40	1006,36	965,09	983,94	158,62
Вкладення в цінні папери	87,72	96,34	138,29	168,93	198,84	197,67	109,95
Частка простроченої заборгованості за кредитами, %	9,6	8,9	7,7	13,5	22,1	23,6	14,0

За досліджуваний період активи банківської системи України мали тенденцію до збільшення. Водночас за перший квартал 2016 року порівняно з 2011 роком їх обсяг зріс на 244,78 млн. грн до 1299,06 млрд. грн. З огляду на знецінення національної одиниці та зважаючи на суттєву частку кредитів у валюті в загальному портфелі банків, за 2011-2016 рр. обсяг простроченої заборгованості мав тенденцію до збільшення та станом на 01.01.2016р. склала 213,29 млрд. грн, що відповідає 22,1 % кредитного портфеля. За показниками першого кварталу 2016 року, обсяг простроченої заборгованості склав 232,21 млрд. грн., а частка простроченої заборгованості, в свою чергу, зросла до 23,6%.

Кредитний портфель комерційних банків здебільшого складається з гривневих кредитів на короткий та середній термін. Обсяг наданих кредитів за видами економічної діяльності суб'єктам господарювання складається

переважно з кредитів для підприємств оптової та роздрібної торгівлі, спеціалізованим небанківським установам та підприємствам переробної промисловості (рис. 1).

Рис. 1. Кредитний портфель за видами економічної діяльності, %

За підсумками 1 кварталу 2016 року середнє значення відсоткової ставки за кредитами, що надані суб'єктам господарювання, склало 20,6% в національній валюті та 8,5% в іноземній валюті (20,6% та 6,9% відповідно на 1.01.2016 року). Кредитна діяльність банківських установ зостається незначною, що зумовлено обмеженою кількістю кредитоспроможних позичальників, невизначеністю щодо подальшого економічного зростання та завищеною ціною кредитних коштів (рис.2).

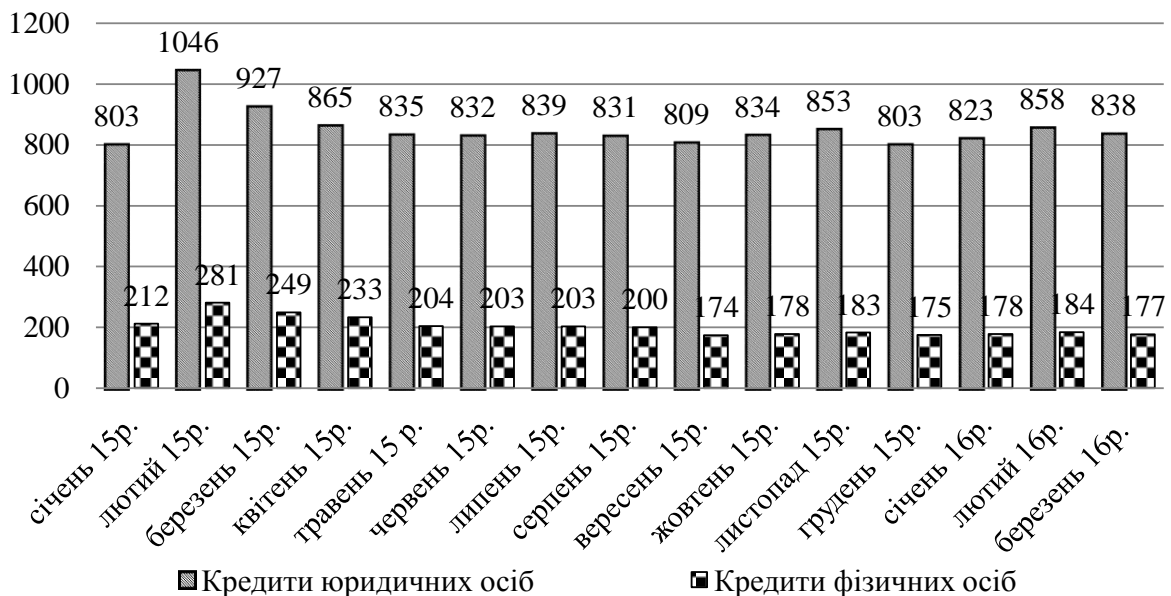
Рис. 2. Динаміка відсоткових ставок по кредитам, %

За даними Національного банку, середня ставка за кредитами в гривні складає 21,1% станом на 01.04.2016 р. (21,5% на 01.01.2016 р. та 18,8% на 01.01.2015 р.). Для кредитів виданих в іноземній валюті ставка відповідає 8,5%. Коливання відсоткових ставок зумовлені високою вартістю залучених депозитних коштів до банків. Для зіставлення, на 01.04.2016 р. відсоткова ставка за довготерміновими депозитами в гривні складала 19,9%, в іноземній – 8,0%, а за короткотерміновими 14,2% в національній валюті та 4,5% в іноземній.

На початок 2016 року ставки за депозитними вкладками були ще вищими – 22,3% та 11,7% для довгострокових та короткострокових вкладів відповідно у гривні, та 9,5% і 7,4% відповідно для вкладів в іноземній валюті [3].

Значний вплив на зміну обсягу активів банків України має динаміка коливання курсу національної валюти відповідно до основних валют світу. Частка кредитів виданих в іноземній валюті в кредитному портфелі банківських установ є досить високою і на 01.04.2016 року була 59%, а на 01.01.2016 року 57%. Це зумовлено тим, що значна частина кредитів в іноземній валюті надавалась фізичним особам ще в 2008-2009 рр. на придбання та будівництво нерухомості.

Роздрібний клієнтський кредитний портфель протягом першого кварталу 2016 року збільшився незначно на 1,4% та склав 176,88 млн. грн. значний вплив на динаміку показники мало визначення неплатоспроможними ряду банківських установ, що володіли значними за обсягами кредитними портфелями, в тому числі роздрібними. Основною складовою даного портфеля є споживчі кредити. Розмір іпотечних кредитів для фізичних осіб на 01.04.2016 року склав 36% (рис. 3).

Рис. 3. Кредитний портфель в розрізі позичальників, млрд. грн

За досліджуваний період обсяг кредитного портфеля зазнав несуттєвих змін. Проте, кредитний портфель в розрізі кредитів наданих фізичним особам станом на 01.04.2016р. зменшився на 72 млрд. грн. порівняно з 01.04.2015р.,

також спостерігається незначне зменшення виданих кредитів юридичним особам. В майбутньому процес розвитку кредитування буде залежати від платоспроможності юридичних осіб та відновлення довіри до банківських установ фізичних осіб.

Реальний обсяг прострочених кредитів є занадто високим, незважаючи на той факт, що банки всіляко намагаються максимально погасити заборгованість за проблемними кредитами. Досить негативно впливає на рівень капіталізації банків реструктуризація активів, що потребує додаткової фінансової підтримки від їх власників.

Зауважимо, що банки виявилися не готовими до чергової масштабної кризи – до девальвації, зростання проблемної заборгованості і відпливу вкладників. Збитки банків за 2014 р. (загальна сума збитків і прибутків, отриманих банками) перевищили 52,9 млрд грн. В основному за рахунок відрахувань у резерви, без них було б тільки 46,54 млрд. грн прибутку. Так, відрахування в резерви за рік перевищили 98 млрд. дол. — ця сума характеризує до певної міри глибину кризи.

З січня 2014 р. по середину лютого 2015 р. НБУ визнав неплатоспроможними і ввів тимчасову адміністрацію у 38 банків. Тільки на початку 2015 р. тимчасові адміністрації введені в 9 банках.

Найбільшого удару по банках завдав вплив депозитів. За даними Національного банку, за 2014 р. обсяг депозитів фізичних осіб у гривні скоротився на 23 %, до 195 млрд грн, а в іноземній валюті – на 40,3 %, до 13,7 млрд дол. США. При цьому на 0,2 % (за весь рік) зросли залишки тільки на рахунках компаній – до 169,1 млрд грн.

Причина припинення деяких кредитних програм – високі ризики неповернення в реальних нестабільних економічних умовах. Частка прострочених кредитів у банках, за даними НБУ, на початок січня 2015 р. досягла 13,5 % (рік тому – 7,7 %) [4].

У 2016 році комерційні банки відчували брак коштів, здійснювали капіталізацію ресурсів відповідно до програм, узгоджених із Національним банком України. Статутний капітал із початку року зріс майже на чверть, зокрема в результаті конвертації субординованого боргу. Обсяг останнього, що враховується в регулятивному капіталі, за 9 місяців 2016 року зменшився на 46%, а питома вага в ньому скоротилася вдвічі – з 38% до 19%. Показник адекватності капіталу почав зростати. Капітал наразі розподілений нерівномірно: на ринку є комерційні банки, що потребують додаткових коштів, і такі, які мають їх лишок [5]. Врегулювати дані процеси можливо лише за допомогою нормативно-правових актів на рівні держави.

Як приклад, для банків України, може стати досвід Угорщини, банківська система якої самостійно не змогла відновити кредитування після кризи 2008 року. Через те, уряд країни розробив програму зростання банківського кредитування. До дії програми відсоткова ставка становила 5%, а під впровадження зросла до 7-12%. Проте, кожен банк, мав змогу кредитувати корпорації, отримувачи при цьому фондування від регулятора під 0%, але при умові, що маржу не можна було збільшувати більше як на

2,5%. У даній програмі брали участь біля 22 000 позичальників, було видано кредитів на суму 3,5 млрд євро. У першому періоді програми рефінансовано 40% кредитів, з них 20% для рефінансування обрали інший банк. За даними аналітиків, 74% позичальників, без даної програми взагалі не мали б змоги отримати кредит. За допомогою даної програми призупинено падіння банківського кредитування країни [6].

Розвитку банківського кредитування в Україні перешкоджають значний обсяг кредитів для корпорацій, низька платоспроможність клієнтів, великий об'єм проблемних кредитів у портфелях банків, завищені вимоги до розрахунку резервів тощо.

Платоспроможність та ліквідність банківської системи нині є досить висока, проте банківські установи не поспішають реалізовувати свої фінансові ресурси у кредити. Під час економічної кризи Національний банк повинен підтримувати ліквідні банки.

Наразі, банківські установи продовжують надавати кредити суб'єктам господарювання та споживчі кредити, тим які мають позитивну кредитну історію та легальний бізнес.

Висновки. Фінансова система України знаходиться в стані нерегульованості, що зумовлено погіршенням якості кредитного портфеля банків, збитковістю при формуванні резервів, нестабільністю національної валюти та відсоткових ставок.

Попри всі заперечливі дії в економіці країни банківський сектор все ж необхідно виводити з кризи. Для відновлення ефективності банківської системи слід:

- зменшити валютні обмеження;
- проводити до капіталізацію комерційних банків;
- знизити облікову ставку для банківських кредитів;
- повернути довіру до банківського сектору країни;
- надавати прозору інформацію про ліквідацію банків;
- здійснювати державний вплив на інфляційні процеси;
- проводити державну політику щодо прогнозування ціни на кредит.

З метою досягнення економічної стабільності слід відновити банківське кредитування, в тому числі підвищити інвестиційну привабливість банків для вкладників, переглянути правові умови для реструктуризації боргів населення та бізнесу.

Література

1. Дзюблюк О. Актуальні проблеми розвитку банківської системи України / Банківська справа. 2016. №1(138). С.3 –33
2. Рейтинг найбільш збиткових й прибуткових банків за 9 місяців [Електронний ресурс] : – Режим доступу: <http://finbalance.com.ua/news/NBU-viznachiv-naubilsh-zbitkovi-y-pributkovi-banki-za-9-misyatsiv-reytinh>
3. Аналітичний огляд банківської системи України за 1 квартал 2016 року Національне рейтингове агентство «Рюрік» [Електронний ресурс] : Режим доступу – <http://rurik.com.ua/documents/research/>

bank_system_1_kv_2016.pdf

4. Лесик В. Аналіз проблем розвитку системи моніторингу фінансової стабільності вітчизняного банківського сектору економіки / Банківська справа. 2015. №3 (134). С. 69–78.

5. Банківська система в 2017 році: прогнози НБУ [Електронний ресурс] : Режим доступу – <http://finbalance.com.ua/news/Bankivska-sistema-v-2017-rotsi-prohnozi-NBU>

6. Баклан А. Експерти розповіли про особливості банківського кредитування бізнесу / Національна платформа для малого та середнього бізнесу. 2016.червень.8. [Електронний ресурс] : Режим доступу – <http://platforma-msb.org/eksperty-rozpovily-pro-osoblyvosti-bankivskogo-kredytuvannya-biznesu/>

References

1. Dziubliuk O. Actual Problems of the Banking System Development in Ukraine. / Banking. 2016. №1 (138). P.3 –33

2. Rating of the Most Profitable and Unprofitable Banks for 9 Months [Electronic resource]: – Access mode: <http://finbalance.com.ua/news/NBU-viznachiv-naybilsh-zbitkovi-y-pributkovi-banki-za-9-misyatsiv-reytinh>

3. Analytical Review of the Banking System of Ukraine for the 1-st quarter 2016. National Rating Agency «Riurik» [Electronic resource]: – Access mode: – http://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_1_kv_2016.pdf

4. Lesyk V. Analysis of the Problems of the System of Development of Monitoring the Financial Stability of the Domestic Banking Sector / Banking. 2015. №3 (134). P. 69–78.

5. Banking System in 2017: Forecast of the National Bank of Ukraine [Electronic resource]: – Access mode – <http://finbalance.com.ua/news/Bankivska-sistema-v-2017-rotsi-prohnozi-NBU>

6. Baklan A. . Experts Told about the Peculiarities of the Business Lending / National platform for small and medium businesses / National Platform for Small and Medium Business. 2016.June.8. [Electronic resource]: – Access mode – <http://platforma-msb.org/eksperty-rozpovily-pro-osoblyvosti-bankivskogo-kredytuvannya-biznesu/>

Одержано 15.09.2016

Аннотация

Непочатенко А.А., Бондаренко Н.В., Власюк С.А.

Банковское кредитование как важный фактор стабилизации экономики страны

Банковская практика в Украине проводится в нестабильных условиях, что зависит от ряда факторов, взаимодействие которых непредсказуемые и которые невозможно спрогнозировать: увеличение доли проблемной задолженности в структуре кредитного портфеля, резкое и существенное обесценивание национальной валюты, рост недоверия к банкам, подорожание кредитных ресурсов, низкий уровень риск-менеджмента большинства банков.

Целью данного исследования является поиск путей по эффективному функционированию банковских учреждений, особенно в части направлений

совершенствования банковского кредитования.

В процессе исследования теоретической и методологической основой послужили основные постулаты финансовой системы, достижения отечественных и зарубежных ученых. Данное исследование проведено на основе следующих методов: сравнение, статистико-экономического, графического и абстрактно-логического.

Выявлено, что по количеству учреждений, размера финансовых ресурсов и объема активно-пассивных операций всех финансово-кредитных систем ведущее место принадлежит коммерческим банкам, и для обеспечения их эффективной работы необходимо стабильность валютного курса, ослабление валютных ограничений, предполагаемая политическая ситуация, долгосрочная финансовая стратегия и ее удачная реализация.

Установлено, что в настоящее время, банковские учреждения активно надают прерогативу увеличение объемов кредитования субъектов аграрной сферы. На 01.10.2016 года прирост предоставленных кредитов в целом по аграрном секторе составил 16%.

Выяснено, что разбалансированием объема активов банковской системы в целом послужили колебания курса гривны, вывод нерентабельно коммерческих банков, отток депозитных ресурсов, сокращением кредитных портфелей, и в общем, слабая регенерация финансовой системы.

Выявлено, что кредитный портфель коммерческих банков в основном состоит из кредитов в национальной валюте на краткий и средний срок.

Проанализировано, что средняя ставка по кредитам в гривне составляет 21,1% по состоянию на 01.04.2016 г., для кредитов выданных в иностранной валюте ставка соответствует 8,5%. Колебания процентных ставок обусловлены высокой стоимостью привлеченных депозитных средств в банки. Для сравнения, на 01.04.2016 г. процентная ставка по долгосрочным депозитам в гривне составляла 19,9%, в иностранной – 8,0%, а по краткосрочным 14,2% в национальной валюте и 4,5% в иностранной.

Выявлено, что доля кредитов, выданных в иностранной валюте в кредитном портфеле банковских учреждений является достаточно высокой и на 01.04.2016 года была 59%, а на 01.01.2016 года 57%. Это обусловлено тем, что значительная часть кредитов в иностранной валюте предоставлялась физическим лицам еще в 2008-2009 гг. на приобретение и строительство недвижимости.

Выяснено, что реальный объем просроченных кредитов слишком высокий, несмотря на то, что банки всячески пытаются максимально погасить задолженность по проблемным кредитам. Весьма негативно влияет на уровень капитализации банков реструктуризация активов, нуждается в дополнительной финансовой поддержки от их владельцев.

Предлагается для восстановления эффективности банковской системы следует: уменьшить валютные ограничения; проводить капитализацию коммерческих банков; снизить учетную ставку для банковских кредитов; вернуть доверие к банковскому сектору страны; предоставлять прозрачную информацию о ликвидации банков; осуществлять государственное влияние на инфляционные процессы; проводить государственную политику по прогнозированию цены на кредит.

Ключевые слова: банковский кредит, банковская система, кредитный риск, кредитный портфель, процентные ставки, заемщик.

Annotation

Nepochatenko O.O., Bondarenko N.V., Vlasiuk S.A.

Bank lending as an important factor of economic stabilization of the country

Banking practice in Ukraine is conducted under unstable conditions that depend on the following factors, which interaction is not predictable and impossible to forecast: increasing the proportion of bad debts in credit portfolio structure, exceptional and significant depreciation of the national currency, growth of distrust of the banks, increased credit resources, low level of risk management of most banks etc.

The aim of this study is to find ways for effective functioning of banking institutions, especially in the field of bank lending improvement.

The main premises of the financial system and achievements of domestic and foreign scientists were the theoretical and methodological framework in the course of investigation. This study was conducted using the following methods: comparative, statistical, economic, graphic and abstract-logical ones.

It was found that according to the number of institutions, the amount of financial resources and the volume of active and passive operations of all the financial and credit systems, leading place belongs to commercial banks. In order to ensure their effective work, the exchange rate stability, weakening of currency restrictions, predictable political situation, long-term financial strategy and its successful implementation are necessary.

It was determined that nowadays the bank institutions actively give preference of increase in lending to the agricultural sector. As of October 10, 2016 the growth of loans in the agricultural sector in general was 16%.

It was found out that deregulation of total assets of the banking system as a whole were the rate fluctuations of hryvnia, the output of non-profitable commercial banks, deposit outflow, reduction of loan portfolios, and poor regeneration of the financial system in general.

It was discovered, that the loan portfolio of commercial banks mostly consists of hryvnia loans for short and medium term.

It was analyzed that the average rate on credits in the national currency is 21,1% as of April 01, 2016, on credits in foreign currency the average rate is 8,5 %. Fluctuations in interest rates are caused by the high cost of deposits attracted to the banks. As a comparison, on April 01, 2016 the interest rate on long-term deposits in local currency (hryvnia) was 19,9 %, in foreign currency – 8,0 % and 14,2 % in local currency and 4,5 % in foreign currency on short-term deposits.

It was found that the share of loans issued in foreign currency in the loan portfolio of bank institutions is quite high and as of April 01, 2016 it was 59 % and as of January 01, 2016 – 57 %. This is because the significant part of loans in foreign currency were issued to individuals in the years 2008-2009 for the purchase and construction of real estate.

It was determined that the actual amount of delinquent loans is too high, in spite of the fact that the banks are trying to pay off debt on loans. The restructuring of assets has a negative impact on the level of bank capitalization, which requires additional financial support from their owners.

In order to restore the efficiency of the banking system it was offered to reduce the foreign exchange restrictions; to carry out the additional capitalization of commercial banks; to reduce the interest rates for bank loans; to restore confidence in the banking sector of the country; to provide clear information about the liquidation of banks; to do the state influence on inflation; to conduct the state policy on forecasting the price of credit.

***Key words:** bank loan, the banking system, credit risk, credit portfolio, interest rates, the borrower.*

УДК 336.22 : 631.16

ФІСКАЛЬНЕ СТИМУЛЮВАННЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСОБИСТИХ СЕЛЯНСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІ СТРУКТУРИ

Л.Д. Тулуш, кандидат економічних наук

Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

У статті розглянуто питання фіскального стимулювання трансформації особистих селянських господарств у підприємницькі структури. Відмічено, що з огляду на обсяги виробництва товарної сільгосппродукції, частина високотоварних особистих селянських господарств може бути залучена у офіційне фінансове поле шляхом реєстрації відповідних суб'єктів підприємницької діяльності. Окреслено